

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.

(Lovforslaget (nr. 5) findes i tillæg A. sp. 411, fremsættelsen i tidenden sp. 43).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ove Hansen: Det foreliggende lovforslag imødekommer et ønske fra landsrådet og går ud på, at formanden for landsrådet for fremtiden skal vælges blandt landsrådets medlemmer, således at landshøvdingen ikke som hidtil er født formand for landsrådet. Derudover foreslår ministeren — og det synes jeg også er rigtigt — at den daglige ledelse og forvaltning skal tilkomme den nyvalgte formand for landsrådet. Landshøvdingen glider dog ikke ud af billedet, idet han får tilsyn med landsrådets arbejde og har ret til at deltage i alle landsrådets møder, ligesom han beholder regnskab og budgetlægning under sig.

Forslaget indeholder også et par enkelte ændringer i loven om kommunernes styrelse i Grønland, og jeg synes, de bestemmelser, der nu foreslås, er i pagt med det kommunale selvstyre, hvorfor jeg kun kan anbefale dem.

Jeg vil dog gøre opmærksom på en lille ting, som vi måske kan se på, da jeg går ud fra, at der bliver nedsat et udvalg; det er bestemmelsen om valg af formænd for de kommunale råd. Herom står der i lovforslagets § 30, at formanden skal vælges for ét år ad gangen. Ville det ikke være mest rimeligt, at man gjorde det samme her, som man nu gør i Danmark, hvor man i landkommunerne vælger en sognerådsformand for 4 år ad gangen? Jeg tror, det ville være en fordel, fordi det ville være lettere, hvis en formand sad i en fire års periode. Den megen skiften er ikke altid af det gode og kan jo somme tider bevirke, at den daglige leder eller kæmneren måske får lidt for rigelig indflydelse.

Mit parti vil gerne medvirke til dette lovforslags gennemførelse.

From: Der har jo ikke været ret megen tid til at sætte sig ind i lovforslaget, men

jeg forstår særdeles vel, at det må være sådan af hensyn til landsrådsvalget til foråret.

Jeg vil gerne kalde dette lovforslag for historisk i den henseende, at det fastslår grønlændernes ret til at ordne deres egne anliggender, til selv at vælge de mænd eller kvinder, de finder egnede dertil, og til at lede forhandlingerne i deres eget råd.

At landshøvdingembedet opretholdes som en hjælp i administrationen, kan vi fra venstres side fuldt ud tiltræde, og jeg finder i denne forbindelse anledning til at rette en helhjertet tak til de forskellige personer, der siden nyordningen har beklædt den vigtige post som landshøvding. Det har de gjort i en særdeles vanskelig overgangsperiode, hvor de har været med til at skabe det nye Grønland, ikke alene som embedsmænd, men, vil jeg gerne føje til, som personligt stærkt engagerede i landsdelens ve og vel.

Jeg ved meget vel, at der kan være meget at kritisere, men jeg har dog med egne øjne fulgt udviklingen siden 1948 og må erkende, at helhedsbilledet er præget af store fremskridt; det gælder levestandarden og så vist også den enkelte grønlænders udvikling.

Selv om vi har hastværk, ville jeg tro, det var klogt med en kort udvalgsbehandling. Der er i hvert fald et par ting, jeg gerne vil snakke nærmere med ministeren om, og jeg kan allerede nu sige, at det drejer sig om paragrafferne 15, 23 og 27.

Men venstre skal ikke sinke arbejdet, vi medvirker gerne til en hurtig løsning, og så har jeg kun at tilføje en tak for et velskrevet lovforslag, der er velgørende fri for kancellistil.

Ninn-Hansen: Det er helt forståeligt, at det grønlandske landsråd selv ønsker at vælge den, der skal lede rådets møder og repræsentere landsrådet udadtil. Den nuværende ordning er en overlevering, og når landsrådet ønsker en rimelig nyordning, vil vi gerne støtte det. Jeg vil imidlertid ligesom hr. From understrege, at der ikke hermed er tilkendegivet nogen som helst utilfredshed med den måde, hvorpå tidligere landshøvdinge har varetaget ledelsen af landsrådets arbejde. Jeg synes, at det

[Ninn-Hansen.]

gælder dem alle og ikke mindst den nuværende landshøvding, at de har forstået at samle landsrådets opfattelse både ved møderne og i Grønlandsrådet, hvor landshøvdingen har sæde som en af landsrådets repræsentanter.

Det er jo ikke sædvanligt ved første behandling, at vi beskæftiger os med enkeltbestemmelser, men man kan vel gøre en undtagelse, hvis det er enkeltbestemmelser af principiel art. Jeg har mærket mig lovforslagets § 15, hvor der står følgende:

„Medlemmerne skal deltage i landsrådets møder, medmindre de på grund af sygdom, bortrejse, vejrforholdene eller anden rimelig årsag er forhindret heri.“

Jeg har ikke slået efter, om der gælder en tilsvarende bestemmelse i valgloven eller i dette tings forretningsorden, men ud fra min erfaring her i tinget har jeg i hvert fald det indtryk, at der ikke her gælder en sådan bestemmelse om mødepligt. Man kan derfor med rette stille det spørgsmål, om det er rimeligt, at man pålægger landsrådsmedlemmer mødepligt, hvis det samme ikke gælder andre offentlige råd her i riget. Selv om bestemmelsen er nyformuleret, er det dog et spørgsmål, om der ikke også her er tale om en overlevering fra en tidligere periode i Grønland.

Vivike: En svaghed i vort Grønlandsarbejde er givetvis, at danskerne bestemmer for meget og grønlænderne for lidt. Det har mange uheldige konsekvenser, som jeg ikke her skal komme ind på, men det er en fejl, vi må have rettet.

Et skridt i den retning er det lovforslag, vi behandler, og hvis væsentlige indhold er, at landshøvdingen over Grønland — ja, det lyder som fra enevældens dage — ikke mere skal være født formand for landsrådet, men at rådet af sin midte vælger en formand, hvilket vil betyde, at en grønlænder og ikke en dansker bliver formand for landsrådet. Han får sit eget sekretariat, hvilket gør landsrådet mere uafhængigt af landshøvdingen. Dette giver rådet større ansvar, og ansvar er jo netop det, vi hidtil har givet grønlænderne for lidt af, så socialistisk folkeparti er mere end positivt indstillet over for lovforslaget.

A. C. Normann: Den væsentligste principielle bestemmelse i lovforslaget er vel den, at landshøvdingen ikke længere skal være født formand for landsrådet. Det er ganske i overensstemmelse med det radikale venstres principielle syn på Grønlandsproblemet, at man søger at udvide grønlændernes adgang til at ordne deres egne anliggender. Vi finder dette ganske rimeligt og naturligt, uanset at det også er vor opfattelse, at landshøvdingen hidtil har løst sin opgave på en ganske fortræffelig måde. I konsekvens deraf er det efter vor opfattelse også rimeligt, at udvalgene ledes af formænd, som har fået deres myndighed overladt i henhold til bestemmelser, der er truffet i landsrådet.

De øvrige bestemmelser er mere teknisk prægede, og vi vil meget gerne drøfte dem i udvalget; især vil jeg det gerne, da jeg er ny i dette arbejde og har nogle enkelte spørgsmål at stille. Spørgsmålet om stigningen i antallet af stillere er f. eks. nævnt som et problem af et medlem af vor gruppe, og jeg vil gerne i udvalget eller af ministeren her høre nærmere om begrundelsen for de foreslåede ændringer, og om der kan tænkes at opstå vanskeligheder med at skaffe det større antal stillere. Men det radikale venstre vil gerne bidrage til den af ministeren ønskede hurtige gennemførelse og er velvilligt indstillet over for lovforslaget.

Diderichsen: Liberalt centrum vil gerne anbefale lovforslaget til hurtig gennemførelse. Vi finder det ganske i pagt med den folkelige udvikling i Grønland og hilser derfor med stor tilfredshed, at det er blevet fremsat.

Knud Hertling: Beklageligvis har der været meget kort tid til forberedelse til dette vigtige lovforslags første behandling.

Hvad angår lovforslagets kapitel 2 om Grønlands landsråd, betegner det et brud på en historisk tradition, der startedes i 1870'erne, da de såkaldte forstanderskaber blev skabt med inspektørerne som formænd. Senere fulgte landsfogderne med som formænd for de to landsråd, henholdsvis i Nord- og Sydgrønland. I 1950 blev de to landsråd slået sammen til ét råd med den da nyudnævnte landshøvding over Grøn-

[Knud Hertling.]

land som formand. Nu foreslås det altså, at denne historiske tradition, hvorefter landets øverste administrative myndighed er født formand, ophæves, og at der i stedet vælges en formand blandt landsrådets medlemmer. Dette forslag betegner ikke blot et brud med en tradition inden for Grønlands politiske forvaltning, men er også udtryk for den kolossale fart, hvormed hele Grønlands udvikling er foregået siden begyndelsen af 1950erne, samtidig med at det er et tegn på den politiske modning, der er sket i Grønland i de senere år.

I parentes vil jeg gerne bemærke, at den politiske modenhed i Grønland ofte forsøges målt gennem stemmeprocenten, f. eks. ved folketingsvalg. Til valgene i 1964 var stemmeprocenten ca. 50, ved valget i forgårs i Sydgrønland nåede procenten op til ca. 60. Da er det så, man gerne siger, at den politiske modenhed ikke kan være særlig stor. Det kan gerne være, men jeg vil dog gerne minde om, at stemmeprocenten i Danmark de første 20 år efter 1848 ikke nåede op over de 33 pct. Det står at læse i jubilæumsskriftet om den danske rigsdag 1849-1949, bind 1, side 17. I Grønland fik vi først adgang til folketingsvalg i 1953, så jeg synes nok, at de ca. 60 pct. giver udtryk for en ret betydelig politisk modenhed.

Der er nogen, der siger, at det er alt for tidligt allerede nu at indføre ordningen med en folkevalgt formand. Det er muligt. Om den indsigelse er rigtig, kan vi først konstatere, når ordningen er begyndt at køre. Om det kommer til at gå godt, vil fuldstændig afhænge af, hvilken politisk-administrativ kapacitet man vælger til formand efter nyvalgene i april 1967. Foreløbig vil jeg gerne foruddiskontere forslaget og lykønske landsrådet og hele befolkningen i Grønland med den nydannelse inden for det politiske liv, der indeholdes i dette lovforslag.

Forslagets kapitel 3 om de grønlandske kommunalbestyrelser giver ikke anledning til mange bemærkninger. Bestemmelsen i § 30 om, at kommunalbestyrelsen hvert år vælger en formand og næstformand, tror jeg bør diskuteres grundigt i det udvalg, jeg forventer bliver nedsat. Landsrådsformanden vælges for rådets valgperiode,

d. v. s. 4 år, og derved kan der skabes den fornødne kontinuitet i arbejdet. Samme kontinuitet er allerede i dag stærkt påkrævet i de grønlandske kommuner. Det er meget uheldigt for et folkestyre, hvis kontinuiteten — som i dag — skal hvile på kommunalbestyrelsens sekretær, nemlig kærneren. I det hele taget må det være vor opgave i den kommende tid at udbygge det kommunale selvstyre i Grønland. Det er hårdt tiltrængt.

Vedrørende forslaget kapitel 4 om Grønlandsrådet skal jeg nøjes med at sige, at rådet gennem de 2 år, det har virket, har vist sig at være et udmærket koordinerende redskab af det offentliges virksomhed i Grønland, takket været virkelig engagerede medlemmer, dygtig formand og et effektivt arbejdende sekretariat.

Jeg vil med disse ord anbefale lovforslaget til hurtig gennemførelse, idet jeg dog forbeholder mig ret til at vende tilbage til spørgsmål, som jeg måtte have overset ved den hastige gennemgang, vi er blevet tvunget ud i.

Forskellige enkeltheder, man ellers kunne fristes til at omtale, skal jeg lade ligge; dem kan vi drøfte nærmere i udvalget. Det drejer sig bl. a. om bestemmelserne i § 15 om mødepligten og i § 23 om ministerens adgang til at sætte landsrådets beslutninger ud af kraft.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): Jeg vil allerførst takke for, at man har ladet lovforslaget komme til behandling allerede i dag, og navnlig for, at ordførerne har påtaget sig opgaven så at sige lige fra bladet.

Når vi er i tidnød, er årsagen jo i første række, at forslaget har været til forhandling i Grønlands landsråd, der først afsluttede arbejdet i oktober måned i år. Derfor står ikrafttrædelsesdatoen til fri forhandling i et kommende udvalg, men jeg ser naturligvis gerne, at denne dato kan fastsættes så tidligt som muligt af hensyn til det forestående landsrådsvalg i april næste år, og jeg tager da også de fremsatte udtalelser som tilsagn om, at dette skulle kunne lade sig gøre.

Jeg vil gerne takke hr. From for de venlige ord vedrørende lovforslagets udformning — dem skal jeg lade gå videre —

[Ministeren for Grønland.]

men jeg vil også gerne kvittere for de venlige udtalelser, der er fremsat både af hr. Ninn-Hansen, hr. A. C. Normann og hr. From om de personer, der indtil nu har ledet landsrådet. Også dette skal jeg lade gå videre.

Jeg er i øvrigt enig i, at der er grund til i udvalget at se på de mange enkeltheder, der har været nævnt heroppefra. Det gælder bl. a. § 15, men også, og navnlig vil jeg for mit eget vedkommende sige, § 30, der blev omtalt såvel af hr. Ove Hansen som af hr. Knud Hertling. Den drejer sig om nyvalg af formand for kommunalbestyrelserne. Det er regler, som vi har kendt hernede, men her har det mere været en formalitet end en realitet, hvorimod det i høj grad har været det sidste i Grønland, og jeg er enig i det synspunkt, hr. Knud Hertling gav udtryk for, at det kan virke uheldigt, at kontinuiteten i det kommunale arbejde i det væsentlige beror på en embedsmand, på kærneren. Jeg mener, det er med urette, når man har givet udtryk for, at kærneren ofte sætter sig på kommunalbestyrelsen, som det er sagt; men som forholdet er, er det ikke helt urimeligt, at en sådan tanke opstår, da det netop er kærneren, der, om jeg så må sige, er kontinuiteten i det kommunale arbejde. Derfor er jeg særlig glad for, at spørgsmålet — som jeg i øvrigt har drøftet ved adskillige lejligheder med kommunalbestyrelserne i Grønland — også rejses af hr. Knud Hertling, som jo i høj grad gennem sin kontakt med Grønland ved, hvad det drejer sig om.

Jeg takker for de fremsatte udtalelser og udtaler ønsket om, at det må lykkes at færdigbehandle lovforslaget så hurtigt som muligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om skoleskibsafgift.

(Lovforslaget (nr. 44) findes i tillæg A. sp. 1019, fremsættelsen i tidenden sp. 47).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Peter Nielsen: Da spørgsmålet om den fremtidige sømandsuddannelse — og dermed skoleskibets fremtid — jo er i støbeskeen, vil det, indtil alt dette er nærmere afklaret, være mest rimeligt at forlænge den nuværende lov i et halvt år. Jeg skal derfor anbefale lovforslaget.

Conrad Kofoed: I 1962 blev skoleskibsafgiften nedsat, og loven foreslås nu forlænget uændret i et halvt år.

Det er jo rigtigt, som det er sagt, at sømandsuddannelsen er i støbeskeen. Da vi i 1962 behandlede lovgivningen om skoleskibsafgift, drøftedes også spørgsmålet om det formålstjenlige i fortsættelsen af skoleskibes drift i forbindelse med søfartsuddannelsen. Mange vil vel beklage og betragte det som et stort tab, hvis skoleskibet ikke skal fortsætte sin drift. Der hersker vist ingen tvivl om, at skoleskibet har haft en opgave, men derimod tvivl om, hvorvidt det skal fortsætte, og det må der vel snart tages stilling til, eftersom lovforslaget kun går ud på at forlænge loven om afgiften uændret et halvt år, og denne udsættelse kan venstre anbefale.

Weikop: Også jeg skal anbefale det foreliggende lovforslag, og jeg vil gerne i anledning af de bemærkninger, der faldt her for et øjeblik siden, sige, at også vi har den største interesse for skoleskibets fremtidige eksistens. Derudover vil jeg blot bemærke, at jeg ikke gerne vil tage sorgerne på forskud, men venter, til der kommer et nyt forslag fra den højtærede handelsminister.

Vivike: Jeg kan give tilslutning til lovforslaget.

Bilgrav-Nielsen: Det radikale venstre kan tilslutte sig handelsministerens forslag om at forlænge loven endnu et halvt år. Jeg